

1). *Alioquin mercedem non habebitis apud Patrem aëstrum, qui in cælis est* (Matth. vi, 5). Item de talibus dicit : *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam* (ibid., 5). Noli autem arbitrari, malum esse ab hominibus laudari, si non adulationis causa fiat : cum e contra scriptum sit : *Væ homini, per quem nomen Domini blasphematur* (Rom. i, 24 ; Isa. lxxv, 5). Sed malum est, laudem appetere, vel amare.

De Charitate. — Postquam autem didiceris a Christo, mitis esse, et humilis corde, ille qui superbis resistit, et humilibus dat gratiam suam, petenti, quærenti, pulsanti tibi dabit per Spiritum sanctum charitatem, qua majorem nulli homini in hac vita dat gratiam. Hæc postquam cœperit in corde tuo fervere, ita dilatabit illud, ut quidquid tibi in divinis mandatis durum videtur, vel difficile, fiat facillimum. Ita, inquam, dilatabit cor tuum, et quæcunque tibi dura videntur, vel aspera, jucunda faciet et levia, ut veraciter dicas : *Viam mandatorum tuorum cucurri cum dilatasti cor meum* (Psal. cxviii, 34) : Et illud : *In via mandatorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitiis* (ibid., 14). Hanc tu charitatem, nihil aliud quam dilectionem Dei et proximi intellige. Nam duo sunt præcepta, sed una est charitas. Cum de duobus mandatis Dominus loqueretur : *In his, inquit, duobus præceptis universa lex pendet et prophætæ* (Matth. xxiii, 40). Cum autem de charitate, quæ una est, Apostolus loqueretur, ait : *Plenitudo legis est caritas* (Rom. xiii, 10). Duo ergo sunt, quæ jubentur ; sed una est charitas per quam implentur. Præcepta quæ jubentur sunt in lege ; sed charitas per quam implentur est in corde. Sed non potest esse in cordibus nostris, ex nobis ipsis, vel per nosmetipsos ; sed *charitas Dei*, ait Apostolus, *diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum qui datus est nobis* (Rom. v, 5). Hanc tu instantissime, incessanter et devotissime ab illo pete, a quo est omne datum optimum, et omne donum perfectum. Quomodo sine charitate nullum opus bonum possit esse

perfectum, imò sine charitate nihil possit prodesse, illa apostolica lectio te poterit edocere, quæ sic incipit : *Si linguis hominum loquar, et angelorum* (I Cor. xiii, 1 ; Rom. viii, 38, 39), etc. Felix cujus animus ita plenus est charitate, ut veraciter possit dicere : *Certus sum quia neque mors, neque vita, neque creatura aliqua poterit me separare a charitate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro.*

De confessione. — Aliquem spiritalem virum de monasterio, opportunis (prout tibi et illi videbitur) temporibus ad te venire postulabis, non quemlibet, sed religiosum virum et discretum, cui humiliter quasi Patri confitearis offensas, quibus te coram Deo reprehensibilem esse animadvertes. Non solum enim negligentias actionum, vel temeritates locutionum, sed et peccata cogitationum debes discutere, et in cera notata, vel membrana memoriter confiteri : et quæ ab eo tibi injungentur, devote exsequi, et ut pro te oret humiliter deprecari, juxta illud : *Confitemini alterutrum peccata vestra, et orate pro invicem ut salvemini* (Jac. v, 16). Per confessionem enim et pœnitentiam, cum sacrificio orationis et præterita peccata diluuntur, et futura caveantur, et insidiæ atque illusiones dæmonum caventur, et vacuantur. Scire quippe debes, religiosus et magni et ardui propositi viris, pro gravibus culpis deputari quasdam offensas, quæ leves, et veniales in sæculari conversatione habentur. Itaque memento quod beatus Job ait ad Dominum : *Verebar omnia opera mea, sciens quod non parceret delinquenti* (Job ix, 28). Confortare igitur in Domino, et virili or age, non enim tibi deerit Christus, nec te sua promissione fraudabit, quia dicit : *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Ipse autem qui te per gratiam suam vocavit, ita tibi et nobis auxilio tuarum orationum adjutus dignetur adesse, ut mutua nos in regno suo visione faciat sine fine gaudere. Amen.

JOANNIS *Portarum* (*Fr. Jean de Portes*)
CARTHUSIÆ PORTARUM MONACHI
EPISTOLÆ QUINQUE

(Ex codice ms. monasterii S. Augendi Jurensis seu S. Claudii.)

EPISTOLA PRIMA.

AD STEPHANUM FRATREM CARNE ET SPIRITU.

De fuga sæculi.

STEPHANO dilectissimo in Christo, JOANNES frater ipsius carne ac spiritu, in Christi visceribus inveniri, et ab auditione mala non timere.

Qui sit, charissime, in Christo desiderantisime,

D ut cum omnes circumquaque populi Christianæ religionis professores simus, mandatis Dominicis, tantorum qui intra Ecclesiam continentur multitudine non solum obedientiam non deferre, faciendo imperata, verum etiam obstinatis animis adversari, faciendo prohibita, inveniatur ? Qui utrique, tam quæ imperata non faciunt, quam quæ prohibita facere non

metuant, si quæ sunt in nobis viscera misericordiæ, si quæ pietatis, assiduo lugendi fleu, assiduo sunt plangendi dolore. Utrique enim, etsi non eandem forte pœnam, eandem tamen, nisi in pœnitentia perdurent, incurrunt damnationem. Adeo quippe repleta est terra iniquitate, et quod in novissimis diebus Dominus futurum prædixit (*Math. xxiv, 14*), abundante iniquitate, refrigescere cœpit charitas multorum; ut facilius invenias qui laudet peccatorem in desiderii animæ suæ, quam qui corr'piat eum ab errore viæ suæ. Quod si de otiosis sermonibus redditori sumus rationem in die iudicii, qui voluptatum et illicitorum hujus mundi desideriorum sunt amatores magis quam Dei, quo ibunt a spiritu illius, et quo a facie ejus fugient; qui quidem in humilitate judicatus, venturus est cum potestate, et majestate judicare sæculum per ignem? Quomodo poterunt habitare cum igne devorante, et ardoribus sempiternis? Si neque ab oriente, neque ab occidente patet locus effugiendi judicem Deum, quando justus vix salvabitur, impii et peccatores ubi parebunt? Terribilis est ergo nimis, et supra quam vel dici, vel excogitari potest formidabilis, etiam justis, expectatio illa iudicii quo oportet omnes nos præsentari ante tribunal Christi. Horrendum quippe est incidere in manus Dei viventis. Sed non hæc cogitare, non hæc volunt animadvertere, qui variis et illicitis hujus vitæ desiderii deservientes, quæ de illo tremendo examine dicuntur, aut non credunt, aut contempnunt; vel etiam si credunt, diabolica tamen inspiratione levigante timorem, in contemptum, et oblivionem ducunt, quæ quantum fieri posset, etiam dormiendo, ante oculos mentis habere deberent. Quod si ea est causa levigandi timoris, quia scilicet dies illa iudicii longe esse videtur; vel illa novissima decessus sui dies, quæ uniuersique propinqua est, deberet unumquemque terrere, et sollicitum facere, et torporem et teporem mentium ad vigilandum excitare: in qua singulos pro meritis, quæ nec augeri amplius, nec minui poterunt, necesse est invenire ea, quæ vel bona in sempiternum non poterunt in deterius commutari, vel mala in melius converti. Sunt autem multi, imo infinita hominum multitudo, qui cum assiduis suis peccatis, mala sua multiplicent; peccatores quidem se esse recognoscunt; sed tamen converti dissimulant; exemplo scilicet illius Evangelici latronis nimis inhaerendo, quadam præsumptione divinæ misericordiæ, una novissima tempore obitus sui confessione, deleri confidentes peccatorum suorum multitudinem, quam nec æstimatione comprehendere possunt. Horum multi dum incaute de misericordia confidunt, verenda nimis et occulta, sed tamen justa divini iudicii severitate damnationem incurrunt. Quam rem quidem ita se habere subiti casus immaturæ mortis, et corda multorum sub indulgæ confessionis tempore, impœnitentia lacrymabilibus, et miserabilibus modis nimis frequenter manifestant. Quam impœnitens autem cor, multi illius ultimæ confessio-

nis tempore habeant, in illis maxime manifestatur, qui postquam de vita desperaverant, post illam quancumque confessionem, de ægritudine convalescentes, ad consueta peccata redeunt, et deteriora quam prius aliquando committunt. Si enim vere pœnituisent, descendenda rursus atque dolenda committere caverent. Qui si illius invaliditatis tempore mortem subirent, utrum ad regnum Christi perventuri essent Deus viderit. Qui igitur ab hac vita ita egrediuntur, hujusmodi etiam confessione non carentes; sicut salus eorum dubia, ita et damnatio incerta: sicut non est de eis desperandum, ita nec præsumendum. Quomodo enim finem invenient supplicii, qui finem nunquam imposuere peccatis? Si enim amplius viverent, forte amplius et peccarent. Quare autem illius venerabilis latronis confessio huic eorum confessioni non sit conferenda, alterius loci et temporis est disserere. Et hoc non nostra opinione, sed sanctorum Patrum auctoritate præferimus. Terribilem vero de talibus profert Apostolus sententiam: *An ignoras, inquit, o homo, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Tu vero, secundum duritiam tuam et cor impœnitens, thesaurizas tibi iram in die iræ, et revelationis justi iudicii Dei (Rom. ii, 4, 5)*. Sapientes igitur qui non acceperunt in vano animam suam, et qui illud operi suo posuere fundamentum, præter quod nemo potest aliud ponere, quod est Christus Jesus, nunquam sub hujusmodi incertitudine salutem suam posuerunt. Anchoræ enim spei suæ firmissimæ immobiliter inhaerentes, in hoc vitam suam instituunt, hoc modo ad normam divinorum mandatorum, omnes non solum actiones, sed et cogitationes, et locutiones suas dirigunt, ut quanto certius, quanto securius possunt, novissimam decessus sui horam, novissimam quoque magni iudicii diem præstolentur: ut securi et sine confusione loquantur in porta exitus sui, et dicant: *Veni princeps mundi hujus, et in me non habet quidquam (Joan. xiv, 30)*. Hi impientes cum Apostolo dissolvi, et esse cum Christo, non solum non formidant, verum etiam summo cum desiderio novissimam tremendi examinis diem expectant, scientes repositam esse sibi coronam justitiæ, quam reddet illis Dominus in illa die, et jam cessante voce, cordis desiderio frequenter ingeminare non cessant dicentes: *Quando veniam, et apparebo ante faciem Dei? (Psal. xli, 3)*. Quando adimplebis me lætitia cum vultu tuo? quando apparebo conspectui tuo et satiabor, cum apparuerit gloria tua? quando inebriabor ab ubertate domus tuæ, et potabor torrente voluptatis tuæ? Scio quidem te mirari, vel etiam forte conqueri de prolixitate verborum? sed attende quia res, de qua ago, grandis, et negotiosa est. Negotium siquidem de quo ago, salus tua est. An tibi tantum negotium potest incumbere? Non te igitur pigeat legere, quod mihi scribere non fuit pigrum: tibi enim arbitratus sum esse utile. Hæc enim tibi scribere, ea me causa compulit, ea mihi ratio persuasit, quia scilicet omnium, si fieri posset, hominum, maxime vero fide-

liam salutem desiderans, non possum de tua salute non esse sollicitus, et eam quo possum affectu, et desiderio apud Dominum flagitare. Hanc in orationibus meis a Deo postulare non cesso. Raro pro me, sine tui memoria, ad Deum deprecationem facio. Inspirante gratia Dei, visum est mihi non satis esse orationibus insistere, nisi et tentarem animum tuum, et verbo exhortationis, prout Dominus dare dignaretur, excitarem.

Petita igitur a domino priore licentia et data, quod Dominus inspirare dignabitur aggressus sum. Adsit igitur vivificans Spiritus sanctus, et pectus tuum flatu sancti desiderii, sua inspiratione potius quam mea exhortatione afflare dignetur. Ecce igitur Domino inspirante, favente Spiritu sancto, in nomine Domini Jesu Christi exhortans exhortor te, non mea voce, non mea auctoritate, sed Domini. *Vade*, inquit, *vende omnia quæ habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cælo (Matth. xix, 21)*, et nullus sequere me. *Nisi enim quis abrenuntiaverit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* Durumne tibi videtur, aut difficile quod jussit. Animadvertite (mi delectissime) circa hoc Dominicum mandatum, quantum ipse auctor mandati præmonstrare dignabitur, hæc quinque. Primum, non difficile; deinde, quis sit qui jubet; postea causam mandati, quarto loco rationem ipsius; quinto quid ipse fecit pro te qui jubet. Quæ eodem ordine ipsæ adjuvante consideremus.

Primum si difficile videtur et laboriosum, cogita quod labor brevis, præmium grande, opus paucorum dierum, merces sempiterna et requies sine fine. Si pensas laborem, pensas et mercedem. Non est timendus labor, quem tanta præmia commendant. Sed difficultatem aut nullam aut modicam esso. Via enim jam trita est a multis: et quotidiana conversorum exempla hoc declarant. Quod si etiam cætera desint, ad ostendendum non esse difficile, illius sufficit testimonium, cui non credere, a salute resilire est. *Jugum*, inquit, *meum suave est, et onus meum leve (Matth. xi, 30)*. Cujus sententiæ virtutem et veritatem haud facile, nisi experti intelligere possunt. An forte jubet te relinquere, quod non sis accepturus? *Habebis*, inquit, *thesaurum in cælo (Matth. xix, 21)*, ubi fures non timentur, et depositum fideliter custoditur, putasne accipies simplum? *Centuplum*, inquit, *accipies, et vitam æternam possidebis (Matth. xix, 29)*. An vero jubet te dimittere quod semper eras habiturus? Non, nam *nudus egressus es de utero matris tuæ, et nudus illuc revertaris (Job i, 21)*. Et Apostolus, *Nihil* inquit, *intulimus in hunc mundum, haud dubium quod nec auferre quid possumus.* Quis igitur hæc sciens et intelligens, dubitat relinquere, imo commutare pro æternis bonis, bona quæ non solum non possunt esse æterna, sed nec diuturna. O spes, o amor, o fructus temporalium inanis, utinam inanis tantum, non etiam perniciosus! *Cum enim dicitur factus fuerit homo, et cum multiplicata fuerit gloria domus ejus cum interierit, non sumet omnia,*

nec descendet cum eo gloria ejus (Psal. xlviii, 17, 18). Quo vero descendet? ubi in æternum non videbit lumen. Relinquet autem alienis divitias suas et inanis quidem erit arca, sed inanior conscientia. Sed multi, inquis, post factum pœnitent. Et quidam post factum retro respicientes, propositum derelinquunt. An ignoras quarundam palearum tantam esse levitatem, ut nec aræ ventilationem expectent, sed facili impulsu venti levissimi recedant? Nonne abeuntibus paleis, remanent grana in horreum recondenda? Quare plus proficit apostasia paucorum recedentium ad desperationem, quam exempla multorum perseverantium ad propositi confirmationem? Nunquid propter scelus unius Judæ, Christi apostoli sunt in crimine?

Sed quis sit, qui illud mandatum abrenuntiandi propriis facultatibus tradidit, aut cujus auctoritatis sit qui hoc jubet, videamus. Omnipotens hoc jubet; Deus tuus, qui ossibus et nervis compegit te, et in pulverem reducet te, et de mane usque ad vesperam finiet te. Ille cujus auctoritati esset parendum, si nulla, etiam parendo sequeretur utilitas. Vide enim omnia animata, tam sensibilia, quam insensibilia, vide ipsam molem elementorum, et quidquid in eis factum est; *Omnia*, inquit *Propheta, servient ei (Psal. cxvii, 91)*. Væ miseris, væ peccatoribus nobis! universa irrationalis creatura nec in modo voluntati et imperio creatoris sui renititur, nos vero qui ad imaginem et similitudinem ejus facti sumus, quibus æterna ipsius beatitudine perfrui concessum est, non solum non obedimus, sed etiam (quod nequissimum, et supra quam dici posset, impiissimum est) reluctari et adversari ei non cessamus: et juxta prophetam, *eum labiis honoramus, cor autem nostrum longe est ab eo (Isa. xxiv, 13)*. Et iterum. *Confitemur nos nosse Dominum, factis autem negamus (Tit. i, 16)*. Sed quid? juxta Apostolum ille fidelis est, negare seipsum non potest. Impios vero et peccatores gebenna suscipiet.

Diximus paulo ante, ut tertio et quarto loco, causam et rationem mandati considerarem. Causam vero ejus considerare facile est. Nam ipsius causa, vita est æterna. Neque enim quidquam præcipit nobis Dominus (qui bonorum nostrorum non eget) propter se, sed propter nos; non ut bene sit illi, sed ut bene sit nobis. Rationem igitur paulo attentius consideremus. Omnibus mundanis jubemur abrenuntiare, quod quidem sola, sicut paulo ante dictum est, auctoritate jubentis, si nulla etiam esset difficultas et labor, si nulla esset spes et causa præiit, si nulla ratio persuaderet, si etiam quoddam quasi irrationabile jubere videretur, omni studio tamen et diligentia implere deberemus. Ratio quoque cur hoc jussit, magna est, et vehemens, et immensæ necessitatis pondus tarditati nostræ impingens. Ut enim rationem hujus mandati ostenderet, clamat Apostolus Jacobus, dicens. *Adulteri, an ignoratis quod amicitia hujus mundi, inimica est Dei? Quisquis enim voluerit amicus esse hujus sæculi, inimicus constituetur*

Dei (Jac. iv, 4). Primum quoque mandatum legis, A et maximum est dilectio Dei. Quia igitur juxta Jacobi sententiam, non possumus diligere Deum simul et mundum; ad Deum autem, nisi juxta præceptum legis ipsum diligendo, pervenire non possumus; evidentissima et vehementissima ratio nos compellit, relictis omnibus Christum sequi; ut sic eum diligendo, ad ipsum perveniamus. *Adulteri*, inquit, in sacro namque baptisate, cœlesti et vero sponso Christo animam tuam desponsasti: ibi diabolo, et omnibus operibus, et pompis ejus abrenuntiasti. Sed quid est abrenuntiare diabolo, nisi abrenuntiare mundo? Quæ sunt vero opera diaboli, et pompæ, nisi opera et pompæ hujus mundi? Princeps quippe mundi nujus, teste Domino, diabolus est. *Nunc*, inquit, *princeps mundi hujus ejiciatur foras* (Joan. xii, 31). Qui- dam etiam ait :

Innoxius mundo pars est cum principe mundi.

Si igitur omnino aliud quam Christum diligis : si mundum, cui in baptismo abrenuntiasti sequeris, et amplecteris, animam tuam ream adulteri facis; et non hominis, sed Dei, (quod gravissimum est) aduiter esse convinceris. Quid ergo aliud moneo, vel quid a te aliud, nisi quod in baptisate vovisti exigit Christus? *Inimicus*, inquit, *Dei constituitur*. Tu ergo vis esse amicus mundi, ut inimicus Dei constituaris? Eamdem quoque, quæ circa dilectionem Dei ostensa est, circa dilectionem proximi considerare rationem, quam facile est. Quanta enim œdia, iræ, rixæ, contentiones, similitates inter proximos, propter temporales possessiones contrahantur (adeo ut rara sit etiam concordia fratrum) non ratione monstrandum, sed quotidiano hominum usu inaspiciendum est. Quantum autem ad habendum geminæ charitatis effectum, temporalia bona impediunt, abrenuntiatio eorum proficiat; soli experti sunt, qui, relictis omnibus, ad diligendum Dominum et proximum se contulerunt. Si igitur, juxta Domini- cam sententiam, *in his duobus mandatis* (id est dilectione Dei et proximi) *pendet universa lex, et prophete* (Math. xxii, 40); et juxta Apostolum, *plenitudo legis est dilectio* (Rom. xxxi, 10): cum divitiæ simul et charitas haberi vix aut nullo modo possint; amari autem divitiæ, et charitas haberi, nullatenus possint; quis sapiens, quis hæc intelligens, cuncta- tur vel modicum omnia relinquendo Dominum dili- gere, diligendo quærere, quærendo invenire, cum invento sine fine regnare? Undique igitur circum- specta, undique circumventa est tergiversatio nostra. Auctoritas jubentis nos premit, difficultas nulla impedit, causa persuadet, ratio convincit, postremo vero ineffabilis necessitas præmiorum atque pœnarum, ineffabiliter cogit, arctat et impellit. Aut enim obedientes præmia obtinebimus, quæ *nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparavit Dominus diligenti- bus se* (I Cor. ii, 9): aut inobedientes supplicia sempiterna luemus, ad quæ quicumque lapsu irremediabili cadent, nulla eos in æternis cruciatibus

positos manebit ulterius consolatio, nulla omnino spes remedii, nulla vel ad modicum indulgetur respiratio. Hæc igitur age (mi dilectissime) hæc cogita; hæc ante oculos cordis tui incessanter habeto. Si non invitant præmia, terreat vel supplicia; si non trahit amor, impellat te ille omnium maxi- mus tremendi judicii, et æternorum cruciatuum timor. Nam *initium sapientiæ timor Domini* (Prov. i, 7). De timore namque pervenies ad amorem. Quod si quo forte modo, ut solet, ille æterni judicii in animo tuo levigatur timor: in mente habe illum ex- itus tui diem, quem sicut incertum habes, ita propinquum esse certum habes: in quo pro meritis vel bona vel mala, (sicut supradictum est) invenies, quæ in sempiternum non mutantur. Sicut enim læta est spes bonorum, ita terribilis est incertitudo ma- lorum. Nisi hic caves lapsum, postquam illic decide- ris, frustra suffragia amicorum flagitabis, frustra divinam misericordiam implorabis. Non tibi amici, non fratres illic poterunt opem ferre, non omnes sancti, non angelorum chori (audacter dico), non ipse Deus inde te poterit eripere. Justus est, injustos et impœnitentes salvare non potest. Non illic inve- nies remedia, quæ non quæsieris prius in vita. Si igitur peccatorem te esse recognoscis, imo quia re- vera peccator es (*non est enim sine peccato, nec in- fans cujus est dies unius vita super terram* (Job xiv, 4, sec. LXX). Quia, inquam, peccator es, aut hic, aut illic, pœnitebis, sed illic infructuose; nam in in- ferno nulla est redemptio. Nunquid enim Christus iterum pro eis qui descendunt ad inferna patietur? Resurgens a mortuis jam non moritur. Vide igitur, et omni studio, et vigilantia animadvertite, quanta tibi necessitas incumbit, ut sive pro levibus, sive pro gravibus commissis, dignos pœnitentiæ fructus facias. Sed quid dixi, levibus? Utinam leve æstima- ret Dominus aliquod peccatum! Quomodo leve est putandum aliquod peccatum, cum Christus pro peccatis nostris mortuus sit? Tam gravis, tam gran- dis, tam difficilis res peccatum, ut non potuerint peccata mundi deleri, nisi Dei Filius pro omnibus gustaret mortem. Et leve audent homo æstimare ali- quod peccatum? Levia quidem et venialia sunt om- nia peccata in eis qui dignos pœnitentiæ fructus faciunt; in impœnitentibus autem omnia, et quæ levia videntur, gravia et damnatione plena sunt. Quomodo autem digniores pœnitentiæ fructus facere potes, quam ut (juxta Domini præceptum, et ipsius voluntatem) omnia relinquendo, et nudus nudum Christum sequendo, non solum voluntatem, sed et locum, et opportunitatem peccandi fugias, et Deo corde et corpore vaces? Dura, inquis, sors si soli salvantur, qui mundo abrenuntiant. Dissimulantis est hæc vox, non Deum timentis. Qui hoc dicit, non cum eis qui in agone certant, coronari contendit, sed solo agonis nomine victus fatiscit. Noli, mi cha- rissime et desideratissime, noli animadvertere quid alii faciant, sed vide, et aliud attende, et attentius considera, quid ipse facere debeas. Quæ stultitia,

imo quæ insania est, si cæci in foveam cadant, videntem quoque cadere velle? si quos vesania agitat, in ignem desiliant, prudentem quoque et scientem velle pariter desilire? et si cancelli damnentur, damnationem non cavere, neque formidare? Quare non audis: *Angusta est via quæ ducit ad vitam, et pauci sunt qui inveniunt eam?* (Matth. vii, 14.) Quare non audis: *Pusillus est grex, cui complacuit Domino dare hæreditatem?* (Luc. xii, 32.) Quare non audis: *Multi vocati, pauci electi?* (Matth. xxviii, 10.) Ego, mi dilectissime, non possum aliud, nisi monere te. Si enim ad quod salubriter moueo, et utinam salubriter, te possem et salubrius compellere (crede mihi) vix bidui dilationem tibi concederemus! Hæc quidem et mihi ad persuadendum, et tibi ad consentiendum sufficere posse videntur.

Sed restat adhuc quod quinto loco superius inspicendum dixi, scilicet quid Dei Filius pro te fecerit, quantum ipse oculos cordis illuminare dignabitur, considerare; ut videamus utrum forte aliquid majus jusserit te facere pro se, quam ipse fecerit prior pro te. Primum igitur attendo eum, hominem factum, adeo pauperem et egenum ut non haberet ubi caput reclinaret. Post hoc animadvertite, et attentius quasi in quodam thesauro mentis tuæ considera; fame, siti, lassitudine laborantem; opprobriis, contumeliis, blasphemis, et conviciis affectum: ipsum quoque proditorem usque ad mensam, in ipsa vero prædicatione usque ad osculum pertulisse: demum autem vincitum, sputis linitum, alaps excussum, flagellis cæsum: falsos testes nequissimos accusatores, et iniquum judicem sustententem, spinis coronatum, crucem sibi portantem, cum latronibus deputatum, nudum in cruce pendentem, ibi ludibrium populi habitum, aceto potatum, postremo mortuum. Hæc omnia, inquam, circa ipsum, quanto diligentius potes, quasi sub oculis posita considera. Quæ quidem omnia perferendo, et mysterium redemptionis implebat, et viam tibi imitationis monstrabat. Sed quid est hoc? quid, inquam, est Deum hæc pati? Attende, animadvertite attentius. Quid igitur est Deum hominem fieri? Vide quid sit Deus. Vide quid homo. Quid est Deum hominem fieri? Quid est illum omnia illa pati, qui omnia visibilia et invisibilia regit et condidit? Quid est illum crucifigi, qui crucifixores suos non solum a scelere prohibere, verum etiam solo nutu poterat omnes quasi culicem unum contere? Quæ tanta humilitas, quæ tanta patientia vel excogitari alias potest? Quæ vero bonitas? quæ clementia, ut Deus hæc pro homine, Creator pro creatura patiat? Ad hoc meditandum, ad hoc mirandum, cujusquam animus tepet, cujusquam mens torpore languida marcet? Et mihi quisquam aliquod ipsius præceptum durum, vel difficile audet nominare? Quid enim retribuemus Domino pro omnibus quæ retribuit nobis? Si invenis aliquid quod facias pro ipso majus, quam ipse fecerit pro te, consilium laudo. Nam hoc utique debes Creatori et Redemptori tuo. Quis enim servus gratus

A est Domino suo, si non faciat plus pro Domino quam Dominus pro servo? Si vero tale quid nec in præceptis ejus invenire, nec apud te excogitare potes, par saltem pro pari debes reddere Creatori tuo. Quod si nec hoc invenire potes, vel ad illud exiguum faciendum, quod ego moneo; et ipse jubet, noli ulterius dissimulare. Quod quidem ei debes, ex eo quod Christiana, sicut supra dictum est, professione censeris; si etiam in innocentia, quam in sacro baptismate acceperas, perseverasses. Quod si peccator es, imple mandatum, cujus faciendi debitor es, et quære quid facias pro satisfactione peccatorum. Si vero pro utrisque nihil majus, nihil tibi efficacius suppetit, fac voluntatem Domini, impledo mandatum, et reputabitur tibi pro satisfactione peccatorum. Si inexpertus te monerem, rectius forte calculationem difficultatis opponere posses. Nunc vero qui hoc moneo cum expertus, et difficultatis timorem removerim et (ut minus sapiens loquor) exemplum monstraverim, ut vel sequaris, qui præcessisse debueras, nullus tibi apud me calculationis, nullus apud Deum excusationis, nullus omnino relinquatur dissimulationis locus. An ignoras quod ex facto meo pendet judicium tuum? Quod si adhuc dissimulare contendis, certus sum quod præsentem exhortationem accedet mihi aliquid præmii a Domino: tibi autem agebitur peccatum pro contemptu. Et quid dicam? lassescit manus, et non fatiscit vel affectus; languescit dextera, et non tepescit, imo fervescit et ignescit charitas. Adhuc ergo ad mysterium redemptionis, unde superius agebatur, revertamur, et videamus quid tibi illa quæ prædicta sunt patiendo Dominus contulerit, si forte tua namque ignescat charitas, vel moveatur affectus. Adsit ergo ille qui linguas infantium facit disertas, et quæ sibi placita sunt dicere donet. Adsit, inquam, Spiritus, et eo igne inflammet viscera animæ tuæ pariter et meæ, quem Dominus Jesus venit mittere in terram, et voluit vehementer ardere. Primum igitur (ohomo) sine Deo eras in mundo, Deum et Creatorem tuum ignorans: in præsentem vitam ad labores ei pericula nascebaris, de præsentem vero miseria ad cruciatus sempiternos irremediabiliter ruebas: et (quod miserabilis est!) hunc ipsum perditionis tuæ modum ignorabas, unde et teipsum nesciebas. Qui enim neque finem, neque principium tuum noveras, quomodo teipsum sciebas? Venit itaque miseratus ab alto, venit ad te Filius Dei, et lumen verum tibi in regione umbræ mortis habitanti illucescens ignorantie tuæ tenebras repulit; Deum et Creatorem tuum tibi ostendendo, et statum tuum (scilicet unde esses, et quomodo esses) tibi manifestando. Qui eras filius perditionis, qui eras vas iræ et contumeliæ, inter vasa honoris, misericordie posuit; non solum ab æterna damnatione eripiendo, sed ad vitam æternam miserabiliter reparando. Paradisum perdidideras, cælum recepisti. Qui eras particeps demoniorum, factus es conscius et socius angelorum. Sed quid dicam? plus adhuc dicam, de servo adoptatus es in

filium. Quid dicit? Ita, inquam. Qui enim eras servus, A non Dei, cui servire regnare est, sed servus peccati, servus dæmoniorum adoptatus es in filium. Sed cuius filium? Audacter dico, confidenter dico, lætanter dico, in filium Dei. Inquit enim: *Quotquot receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri* (Joan. i, 12). Vis rem apertius designari? Iterum fidelialiter et exultanter dico; Filius Dei factus est Filius hominis, ut in filius Dei efficereris. *Narrabo, inquit, nomen tuum fratribus meis* (Psal. xxi, 23), et: *Ille, nuntiate fratribus meis* (Matth. xxviii, 10). Si autem filius, et hæres, hæres quidem Dei, cohæres autem Christi. Et quid adhuc dicam? naturam tuam Filius Dei coæternus, cœomnipotens et consubstantialis Patri, sibi in unam personam unitam, supra omnes cœlos, supra omnem principatum et potestatem, usque ad B concessum Patris, usque ad dexteram majestatis exultavit. Natura cui dictum fuerat: *Terra es, et in terram ibis* (Gen. iii, 19), ad tantam gloriam, ad tantam honorem, non dico ad inæqualitatem angelorum, sed supra omnem sublimata est celsitudinem archangelorum, ita ut audierit: *Sede a dextris meis* (Psal. cix, 1). Sed ad quid? Ut ipse solus sit ibi? Non. Imo ut tu sis ibi cum eo. *Ut ubi, inquit, ego sum, et illi sint mecum* (Joan. xvii, 24). Et: *Volo, pater, ut ubi ego sum, ibi sit et minister meus* (Joan. xii, 26). Sed, quid est hoc? Aperti oculus cordis, cordis, inquam, oculos aperi, excita fidem, accende charitatem; ignoscat desiderium, fluant lacrymæ pietatis et humilitatis; lacrymæ pii desiderii. Quid igitur est hoc? quid (inquam) est hominem fieri C filium Dei? Quid est filium hominis, imo filium perditionis, fieri fratrem et cohæredem Filii Dei, ad possidendam hæreditatem Patris? Quæ est ista dignitas, quæ nostre naturæ collata est, ut sedeat ad dexteram Altissimi? Quæ est ista excellentia ut homo supra omnem naturam angelicam, usque ad dexteram majestatis sit sublimatus, qui usque ad infima inferni sub tyrannide dæmoniorum promebatur? Quæ vero tanta pietas, quæ tanta clementia divinæ bonitatis, ut non solum dignitas quam in primo parere perdidicimus, nobis restituatur, sed insuper dona et beneficia magnificèntius et cumulatius crescant? Ubi pietas? ubi devotio? ubi laudes? ubi gratiarum actio? ubi est lætitiæ et exultationis D jubilatio? O mysterium ab æterno dispositum, a sæculis et generationibus promissum, et signis et ænigmatibus mirabiliter præsignatum, in fine sæculorum mirabiliter adimpletum! Cum enim omnipotens Pater per unigenitum Verbum, visibilia et invisibilia cuncta creaverit, mihi quidem præ universis, quæ mirabiliter condidit, in opere redemptionis nostræ maxime mirabilis apparet. An alii itidem sentiant, haud scio; mihi vero pium est et dulce ita sentire. O gaudium, quo lætantur cœli, et exultat terra! O mysterium cujus virtutem etiam senserunt inferna!

Jubilate Domino, omnis terra, cantate, et exultate, et psallite (Psal. xcvii, 4). Recognosce, o homo, ad quantam dignitatem, ad quanta gaudia vocaris! In

A contemplatione reparationis tuæ errat fidei tuæ fervor invictus; et oblita transeuntium bonorum, ad cœlestia se attollat spei tuæ indubitata expectatio: assidua tantorum beneficiorum meditatione, more rotatæ rhodæ fervescat desiderium, ignescat charitas, quæ cœlestia tantum bona norit amare, et adulterinos visibilium appetitus prudenter declinare. Mirare vero, prædica, et lauda incessanter bonitatem divinam. Quas enim laudes, quas gratiarum actiones digne referes Creatori tuo? Quid retribuēs Domino pro omnibus quæ retribuit tibi? Quid vero dignum poteris facere, ut tantis beneficiis dignus habearis? *Non sunt quippe condignæ passionēs hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis* (Rom. viii, 18). Quid dicam, o mi charissime et desideratissime, si ad tantam salutem, ad tanta gaudia, quanto certius, quanto securius potes, festinare non contendis? Quid dicam si socius angelorum non timet, imo contendit fieri socius dæmoniorum? si hæres cœli, imo hæres Dei, et cohæres Christi, vult remanere in terra? si filius Dei vult servire mundo? Quid dicam, si naturam humanitatis tuæ, quam debueras in sanctificatione et honore custodisse, propter honorem et reverentiam illius hominis, qui sedet ad dexteram Dei, vis adhuc mundo et actibus ejus, vel illicitis desideriis implicare? Quomodo vero effugiens, si tantam neglexeris salutem? Si qui vias vitæ et veritatis non audierunt, sine fine damnantur, quam damnationis sententiam suscipient, qui audiunt et intelligunt, et negligunt? Age ergo (mi dilectissime), veni, et ad tanta et tam ineffabilia gaudia, omni studio omnique devotione pariter tendamus, pariter Deo præstante perveniamus. Ego te moneo in Christo, qui de provectu tuo in temporalibus bonis, magis (ni fallor) teipso gaudere solebam. Nunc vero arbitror omnia ut stercora, ut Christum lucrificiam. Age, veni, angeli te invitant, quibus gaudium est super uno peccatore penitentiam agente: qui si eos de penitentia tua gaudere feceris, procul dubio suorum gaudiorum te participem facient. Tu non reliques vana gaudia mundi, ut angelorum gaudiis inseraris? Age, veni; Christus te vocat. Quid? Imo et apparet vultui Dei pro te, et interpellat pro te; non enim vult pretium sanguinis sui irritum esse in te. Tu autem facies tibi irritam effusionem sanguinis Christi? Obsecro te, imo et obtestor, pro ipso et per ipsum, ut non auferas ei quod emit in te. Animam suam, sanguinem suum dedit pro anima tua. Non vides quanto pretio æstimatus es? Quid facies homini si Christo auferas jus suum? *Ecce, inquit, sto ad ostium, et pulso: si quis aperuerit mihi, intrabo ad illum, et cænabo cum illo* (Apoc. iii, 20). Curre, charissime, curre, festina aperire Christo pulsanti. Gustabis, crede mihi, et videbis quam suavis est Dominus. Quod si me momentem, et devotas preces, et pias lacrymas pro salute tua ad Dominum fundentem; si angelos invitantes, et opem ferre tibi paratos; si Christum vocantem, et apud Patrem pro te interpellantem,

et pretium sanguinis sui tibi (si neglexeris) impu-
tantem, contemnis; apostolice utroque verbo, *mundus
ego sum a sanguine tuo* (Act. xx, 26). Sanguis tuus
super caput tuum. Testis enim mihi est Deus, quo-
modo capiens te in visceribus Jesu Christi, et preci-
bus, et lacrymis hoc a Deo postulaverim, et præ-
senti exhortatione non sine labore flagitaverim. Sed
non dubito, imo et certus sum te facturum quod
hortor, imo ad quod tanta undique necessitatum
multitudo te impellit. Spiritus enim Domini, qui
mihi hæc scribenti adfuit (non enim sum mihi con-
sciens, de corde meo hæc protulisse), sanctus, inquam,
Spiritus, et scribendi fiduciam præstitit; fiduciam
quoque præstitit lacrymis et scribendo, et orando
profusus; æ tibi pariter adfuturum. Quidquid igitur
inspirante eodem Spiritu sancto facere disposueris,
etsi plura moneam, hoc primum moneo, ut non
præferas consilium hominum consilio divino. Cave,
inquam, consilium hominum: labia enim iniqua sunt,
et lingua dolosa. Quod si omnino forte cavere non
poteris, jaculare contra sagittam potentis et carbones
desolatorios. Deinde moneo, ut non quæ leviora
sunt, et minus etiam ad salutem, facere proponas.
Absit pusillanimitas a forti. *Jacta cogitatum tuum in
Domino, et ipse te enutriet* (Psal. lrv, 23), et saluum
faciet a pusillanimitate spiritus tui (ibid. 9). Ne credas
pusillanimitatem minimum nocere, a qua tantus
Propheta se gloriabatur salvum a Domino factum.
Tempus breve est, salus sempiterna. Jugum Domini
suave est. Expertus crede. In mente habe passiones
Domini. Quid etiam ipse feceris, et quid facere
deberis animadvertite: quantitatem enim mandati
quidam advertentes, seclerumque suorum magnitu-
dinis obliti, non quid fecerint, sed quid jubeantur
attendunt. Dumque ad levem sarcinam et jugum
Domini suave trepidant, in suis cordibus remanentes,
damnationis sibi cumulum augere non meliunt. In
quibus illud verisimile impletur, quod per Prophetam
dictum est: *Illic trepidaverunt timore, ubi non erat
timor* (Psal. xlii, 5). Et illud: *Ut qui in sordibus est,
sordeat adhuc* (Apoc. xxi, 4). Vide etiam quantam
tranquillitatem bonæ conscientie afferat, certiori et
viciniori ad salutem via incidere, et quasi quodam
portu salutis quiescentem novissimam horam fida-
cialiter expectare. Vide, inquam, quantam fiduciam
habeat apud Deum conscientia bona; sic scilicet
vivere, ut secundum apostolicam sententiam: in
his quæ agimus, *cor nostrum non reprehendat nos*
(I Joan. iii, 21). Tutum igitur pete portum. Merito
imperitiam arguitur nauta, qui, cum posset tutioris
portus sinus intrare, tempestuoso littori se credere
non formidat. Quid prodest enavigasse pelagus,
evasisse procellas, si ad litus metuas idem naufragi-
um, et importuna crepido naufragi littoris puppim
illidat? Hæc igitur circumspice, et ut fidelis animæ
tuæ consiliarius diligenter adverte: et pusillanimitas
si forte illud es (sed absit hoc a te!) esse desistas.
Tertium quoque moneo, ut orationi creberrime et
vehementer insistas, hbi si fiducialiter, non timide;

si viriliter, non flecte vis agere, consiliarium habebis
Spiritus sanctum. *Spiritus enim sanctus disciplinam
effugiet factum* (Sap. i, 5). Ibi quidquid benignissimi
et clementissimi flatus ejus aura susserit, divinis
consilio roboratus, incunctanter, et sine omni dilata-
tione aggredere: est enim hoc quartum, quod volo
te commoneri, ut dilaciones fugias. Multi dum dilata-
tiones quærent, in laqueum inciderunt. Semper
enim nocuit differre paratis. *Dimitte*, ait Dominus,
mortuos sepelire mortuos suos (Matth. viii, 22); tu
autem sequere me. Nam ille, cui hoc dixit, dilaciones
quærebat. Corvina vox est, cras, cras, beatus Augu-
stinus dixit (serm. 71, ad fratres in eremo). Corvus
emissus de arca, non est reversus, columba vero
reversa est, quia non amat Dominus dilacionem in
voca corvina, sed confessionem in gemitu columbine.
Hæc igitur age, hæc, o dilectissime, omni vigiliantia
circumspice. Hæc enim incircumspecta, quantos jam
initia bonæ voluntatis habentes, vel a sancto propo-
sito deflexerint, vel ad minus idonea declinare fecerint
(nescio etiam an in damnationem impulerint)
reminisce, audimus, videmus et dolemus. *Ut
vero rem ad effectum perduxeris, vide quos fructus
beatæ vitæ statim capere incipies*. Primum, omnis
pagina sacri eloquii, quam modo propter moram et
vitæ dissimilitudinem, velut quemdam invincibilem
adversarium ream tibi sentis, et reluctari ita tibi
conveniet, ita vitæ tuæ consonabit, ut cantando psal-
mos, non tibi prophetiam, non verba ab alio dictata
pangere videaris, sed quasi propria devotissimæ ora-
tionis verba coram Deo funderes. *Ut vero morale eni
quod dicitur, velut quamdam vocis, et vitæ harmo-
niam, tibi dulcissimam, Deo autem gratissimam re-
sonabis*. Quibus epulis, quibus musicorum instru-
mentis, quibus gaudiis, vel cui vitæ humane delecta-
tioni est ista jucunditas conferenda? Adverte et
aliud, non minori jucunditate, et delectatione ple-
num, imo omnibus divitiis, omnibus omnino, quæ
jucunda vel delectabilia in vita humana ducuntur,
præferendum. Beatissimi Patres Ambrosius, Augu-
stinus, Hieronymus, Gregorius, atque alii, quorum
quisque in tabernaculo Dei offert, quod potest, cer-
tatim tibi legis ænigmata resolvent, prophetarum
oracula exponent, et quamdam ineffabili gaudii ple-
nam Novi et Veteris Testamenti convenientiam tibi
monstrare contendunt. Ille tibi retributiones impio-
rum declarabit, ille gaudia æternæ vitæ monstrabit;
ille te in contemplationem rapiet, ille tibi lacrymas
piæ compunctionis excutiet, ille te ad humilitatem,
ille ad patientiam, ille ad castitatem, hic ad mode-
stiam, ille ad benignitatem, hic ad mansuetudinem,
ille ad fidem, iste ad spem, omnes vero te informabunt
ad charitatem: nec ante cessabunt, donec ita consum-
matus inveniaris, Spiritu sancto ubique operante, ubi-
que dispensante, ut occurras in virum perfectum, in
mensuram ætatis plenitudinis Christi. Hæc gaudia et
hujusmodi dispensat Christus milibus suis, interim
dum differt æterna. Hanc mensam eis interim appo-
suit donec epulentur et exsultent in conspectu D. i

et delectentur in lætitiis. His interim gaudiis eos solatur, A imo hæc gaudia superabundanti fenore compensata multiplicat, pro gaudiis vitæ præsentis, quæ reliquerunt, donec contemptam accipiant et vitam æternam possideant. Pauca quidem sunt, quæ tibi dicere possum; utpote miles adhuc ad nova bella rudis; sed tu pensa magna de minimis, plurima de paucis. Ab his gaudiis te tandiu abfuisse gemes, et dices: *Hæc mihi! quia incolatus meus prolongatus est* (Psalm. cxix, 5), etc. Ad labores te vocari credebas, ad gaudia te invito. Veni ergo, ne differas, et mecum horum gaudiorum fructus, et pariter spei æternorum carpe libamina. Hæc gaudia nec somnari possunt qui secularibus causis et negotiis, et variis vitæ voluptatibus et curis inserviunt. Amisso enim sensu, stupidi corde, et quasi febricitantes sunt. Licet suavia, licet dulcissima fercula, et pocula offeras febricitanti, non sapiunt ei, quia sensum non habet. Multitudinem quippe dulcedinis suæ abscondit Dominus timentibus se. Illis scilicet abscondit ab aliis; ut illi sentiant, alii non. Rogo autem ut non proficitatem verborum penses multitudinem charitatis. Nunquam enim mihi satis dixisse, nunquam satis fecisse videbor, donec voluntatem Christi, et desiderium meum impleveris. Vale. Educat te Dominus de lacu miseriæ et de luto factis, et statuat supra petram pedes tuos, et dirigere dignetur gressus tuos. Eripiat animam tuam de morte, oculos tuos a lacrymis, pedes tuos a lapsu. Amen.

EPISTOLA II.

AD LATOLDUM.

De modo orandi.

LATOLDÓ fratri charissimo, frater JOANNES, salutem.

Nuper cum de modo orandi quærenti tibi, quod Domino dante mihi visum est respondiissem, summopere postulasti, ut scripto tibi dirigerem petitiones, in quibus summam orationum, quas pro nobis singuli facimus, dixeram constare debere. Et quia ad excitandum devotionis affectum, hoc plurimum valere dixeram, si non semper eorundem usum verborum sequamur; sed prout affectus dictaverit, verba variantes, vel ex ipsis orationibus, quibus utimur in Ecclesia, vel ex verbis sacrarum Scripturarum, petitiones nostras informemus, hoc quoque devotissime petisti, ut aliqua tibi in hunc modum conscriberem; quibus commonitus hanc orandi formam sequi valeres. Postposita igitur excusatione, ne potius charitati defuisse, quam juste excusasse viderer, pro viribus quas Dominus dare dignabitur, desiderio tuo satisfacere curabo. Malo enim ut me imperitia mea accuset, quam quæ de corde tuo hoc jubet charitas, accuset.

His proponit tria esse postulanda.

Igitur quantum parvitati meæ dedit Dominus intelligere, tria debemus singuli pro nobis in oratione petere. Primum veniam delictorum. Deinde agnitionem et operationem divinæ voluntatis. Tertio salutem æternam, quæ est in Christo. In his autem pe-

tendis, modo prolixius, modo compendiosius est immorandum, prout se habet vel temporis opportunitas, vel devotionis affectus. Plus vero quo affectu et desiderio, quam quibus verbis ista petenda sint curare debemus. Deus enim non necesse habet ut nos ei necessitatem, vel voluntatem nostram verbis quasi manifestemus, qui (sicut legitur) scit quibus opus sit nobis, antequam petamus eum; sed nos ineffabiliter indigemus, ut ejus beneficia ardenti desiderio flagitemus. Hoc autem tanto efficacius possumus; quanto gratia Spiritus sancti adjuvare dignatur nostram infirmitatem. Dicente namque Apostolo: *Quid oremus sicut oportet nescimus, sed ipse Spiritus sanctus postulat pro nobis gemibus inenarrabilibus* (Rom. viii, 26). Postulat, dixit, id est postulare facit, vel postulandi præstat affectum. Nunc ad tres supra positas petitiones revertamur. Primum ergo petenda est indulgentia peccatorum, non eorum tantum, quorum nobis consci sumus, id est, in quibus nos deliquisse cognovimus, sed et eorum in quibus ignoranter lapsi sumus. Si enim culpæ quas ignoranter commisimus non essent timendæ, non diceretur in Psalmo: *Ignorantias meas ne memineris* (Psalm. xxiv, 7). Et Apostolus cum dixisset: *Nihil mihi conscius sum*, continuo addidit: *sed non in hoc justificatus sum* (I Cor. iv, 4): videlicet se in multis per ignorantiam deliquisse, vel delinquere potuisse significans. Juxta quod et alius apostolus dixit: *In multis enim offendimus omnes* (Jac. iii, 2). In secunda vero petitione duo præterea dixi esse postulanda, id est, non solum operationem, sed et cognitionem divinæ voluntatis: quia facile errat quis in eo quod non intelligit, et potest decipi specie recti, ut videatur ei, quod bonum est, malum, et quod malum est, bonum. Unde propheta: *Væ his qui dicunt malum bonum, et bonum malum* (Isa. v, 20). Quod ne nos incurramus, jubemur in Evangelio cum columbæ simplicitate, prudentiam serpentis habere (Matth. x, 16); quam qui habent, luget eos propheta, dicens: *Ephraim factus est sicut columba seducta, non habens cor* (Ose. vii, 11). Quia quidam volentes columbæ simplicitatem sectari, eo quod cor, id est, intelligentiam veritatis non habent, seducuntur et errant. Quas tenebras erroris et ignorantie ne nos incurramus, omni instantia et studio orandum est, ut illum sincerissima et perseverantissima imitatione sequi mereamur, qui dicit: *Qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habet lumen vitæ* (Joan. viii, 12). Operatio vero divinæ voluntatis in illis duobus consistit, quæ breviter expressa sunt, ubi dictum est: *Declina a malo et fac bonum* (Psalm. xxxvi, 27). Quæ duo quam generaliter comprehendant quidquid ubique in Scripturis præcipitur, facile quilibet animadvertit. Tertio (sicut dixi) petenda est vita æterna, ut simplici oculo, id est, sincera intentione Deum quæramus; et in omnibus quæ agimus, neque ad appetitum laudis humanæ, quod est hypocrisis; neque ad quidlibet aliud, nisi tantum ad Deum habendum nostra floctatur intentio. *In simplicitate*, inquit,

cordis quærite illum (Sap. 1, 4). Et : Ne accesseris ad A tur, ostendimus, potest quilibet una simul oratione
Deum duplici corde (Eccl. 1, 36). petere, ita dicendo :

De illis quæ inveniuntur in psalmis.

Hæc autem tria, sive quatuor, quam multipliciter et varie in Scripturis, et maxime in psalmis petantur, facile potest advertere, qui diligentem auditum divinis eloquiis novit adhibere. Ex quibus juxta petitionem tuam aliqua ponam, ut ex his prout tibi Spiritus sanctus inspirare dignabitur et verba in oratione variare discas, quod ad excitandam devotionem valere dixi, et petitiones tuas queas informare.

De illis quæ valent ad petendam veniam.

Ad petendam igitur veniam delictorum, ista valent quæ in psalmis posita sunt : *Ab occultis meis munda me, Domine (Psal. xviii, 15).* Et : *Delicta juventutis meæ, et ignorantias meas ne memineris (Psal. xlii, 7).* Et : *Propter nomen tuum propitiaberis, Domine, peccato meo, multum est enim (ibid. 11).* Et : *Vide humilitatem meam et laborem meum, et dimitte universa delicta mea (ibid., 18).* Et : *Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum, sed propitius esto peccatis nostris propter nomen tuum (Psal. lxxviii, 8, 9).* Et : *Non intres in judicium cum servo tuo, Domine, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens (Psal. cxlii, 2).* Et : *Averte faciem tuam a peccatis meis, et omnes iniquitates meas dele (Psal. l, 11),* et cætera, quæ in eodem, et in aliis psalmis scripta sunt. Item alibi : *Ne reminiscaris, Domine, delicta mea, vel parentum meorum, neque vindictam sumas de peccatis meis (Tob. iii, 5).*

Quibus utendum sit ad petendam intelligentiam.

Ad petendam vero intelligentiam veritatis, his uti possumus, quæ de multis pauca commemoro : *Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte (Psal. xii, 4).* Et : *Quoniam tu illuminas lucernam meam, Domine; Deus meus, illumina tenebras meas, (Psal. xvii, 29).* Item : *Vias tuas, Domine, demonstra mihi, et semitas tuas edoce me (Psal. xlii, 4).* Et : *Notam fac mihi viam in qua ambulem (Psal. cxlii, 8).* Et : *Doce me facere voluntatem tuam (ibid., 10).* Et : *Doce me justificationes tuas (Psal. cxviii, 26).* Et : *Da mihi intellectum, ut discam mandata tua (ibid., 73),* etc. Qui vero dicit : *Utinam dirigantur viæ meæ ad custodiendas justificationes tuas (ibid., 5).* Et : *Deduc me in semitam mandatorum (ibid., 35);* et : *Gressus meos dirige secundum eloquium tuum (ibid., 133) :* et cætera quæ in hoc præcipue psalmo, qui præ cæteris moralis est, atque in aliis psalmis in hunc modum posita, intelligi quidem possunt, sed numerari vix possunt. Qui ergo hæc et hujusmodi dicit, quid nisi voluntatem Dei facere quærit; qui autem pio gemitu dicit : *Heu mihi! quia incolatus meus prolongatus est! (Psal. cxix, 5).* Et : *Non confundas me ab expectatione mea (Psal. cxviii, 116).* Et : *Quando veniam et apparebo ante faciem Dei (Psal. xli, 3),* et cætera hujusmodi; utique visionem Dei, et vitæ æternæ promissa desiderat. Hæc autem quæ quomodo sigillatim in Scripturis petan-

Oratio ad Patrem.

Domine sancte Pater, qui vivificas mortuos, et vocas ea quæ non sunt tanquam ea quæ sunt, peccatorem me servum tuum, quem de morte peccatorum meorum ad tuam misericordiam vocare dignatus es, ab omnibus reatibus et peccatis meis misericorditer absolve : et data mihi intelligentia qua videam, et charitate qua serviam tibi et servis tuis, fac me ita semper in tuo famulatu ad meliora proficere, ut in regno tuo cœptum opus misericordiæ tuæ in me perficias. Per Dominum, etc.

Alia oratio ad Patrem.

Domine sancte Pater, qui quod perierat requiris, et quod abjectum erat reducis, et quod pingue et forte custodis; custodi circa me opera misericordiæ tuæ, quem errantem requirere, et ad oves tuas redire dignatus es, et concessa mihi plena venia omnium delictorum meorum, da mihi ita intelligere, et cum debita perseverantia facere voluntatem tuam, ut misericordia sempiterna miserearis mei. Per Dominum, etc.

Item alia oratio.

Domine sancte Pater, qui non vis mortem peccatorum, nec delectaris in perditionibus nostris, dele ut nubem iniquitates meas, et quasi nebulam peccata mea, et in agnitione et operatione voluntatis tuæ, fac me ita cum sincera humilitate perseverantem habere profectum, ut salvum me facias in regno tuo cœlesti. Per Dominum.

Oratio ad Filium.

Domine Jesu Christe, qui venisti quærere et salvum facere quod perierat, vivifica me peccatorem servum tuum, quem vocasti : et dans mihi intelligentiam et observantiam mandatorum tuorum, ubi abundavit peccatum, ita fac gratiam superabundare, ut redemptionis et resurrectionis tuæ cum electis tuis me facias veraciter esse participem. Qui vivis, etc.

Alia oratio ad Filium.

Domine Jesu Christe, qui es lux vera, quæ illuminas omnem hominem venientem in hunc mundum, aufer tenebras peccatorum meorum, et da mihi illuminatos oculos cordis, ad cognoscendum te, et ad intelligendam et faciendam voluntatem tuam, nec me dimittas in perpetuum a te separari. Qui vivis, etc.

Cum itaque in hunc modum plura dici possint, nos hæc posuisse sufficiat.

De oratione morosa.

Quidam autem pro imploranda venia delictorum, morosius et studiosius orant; et peccatorum suorum magnitudinem vel multitudinem attentius considerantes, non tam verbis, quam gemitu, et lacrymis, cordis contriti et humiliati sacrificium Deo offerunt, non tamen eodem fervore præ cæteris quæ supra posita sunt orare valentes. Hoc autem incipientibus, id est, nupor conversis, solet contingere.

qualibus dicit apostolus Jacobus : *Miseri estote, et lugete, et plorate. Risus vester in luctum convertatur, et gaudium in mœrorem (Jac. IV, 9).*

De lacrymis perfectorum.

Alii vero, cum jam in via Dei, et intelligentia, et operatione proficere cœperint, mirantur se nullas aut raras pro peccatis habere lacrymas, sed tentationibus, et infirmitate præpediente, ut minus possint implere quod intelligunt, contra easdem et tentationes et infirmitatem suam, attentius atque ferventius orant, ut per auxilium gratiæ Dei et tentationum conflictus superetur, et intelligentia magis ac magis illuminetur, et infirmitas roboretur. De talibus scriptum est : *Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur (Matth. V, 6).*

De his qui cupiunt esse cum Christo.

Aliqui autem jam superatis tentationibus, ad implenda quæ intelligunt, efficacius per Dei gratiam convalescentes, magno æstu ardentis desiderii ad æterna suspirant, atque incolatum suum diutius prolongari ingemiscentes, dissolvi cupiunt, et esse cum Christo. Horum vox est : *Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus (Psal. XLI, 2), et, Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum (Psal. LXXXIII, 2), etc.* Hi sunt ergo tres gradus, incipientium, proficientium, et perfectorum.

tem alius modus orandi.

Invenimus autem in Scripturis et alios modos orandi, quibus etsi ea quæ supra posita sunt nequam distincte petantur, omnia tamen, quæ ad salutem expediunt, compendiosa oratione peti intelliguntur, ut est illud : *Fiat misericordia tua, Domine, super nos, quemadmodum speravimus in te (Psal. LXXII, 22); et: Miserere mei secundum eloquium tuum (Psal. CXVIII, 58); et: Fac cum servo tuo secundum misericordiam tuam (ibid., 24); et: Miserere mei secundum judicium diligentium nomen tuum (ibid., 132).* Juxta hunc ergo modum possumus pro aliis quibuslibet orantes ita dicere. Fac eos, Domine, ita in justitia apparere conspectui tuo, ut satiari mereantur cum apparerit gloria tua. Vel ita. Fac eos, Domine, participes omnium timentium te, et custodientium mandata tua. Vel ita. Fac cum eis, Domine, secundum misericordiam tuam, sicut tu potens es superabundanter facere, quam nos petere, aut intelligere. Vel ita : Da eis, Domine, regnum, et justitiam tuam. Vel ita : Ea abundantia pietatis tuæ, qua et merita supplicum excedis et vota, fac eos ita in beneplacito tuo ambulare, ut tibi placeant in regione vivorum. Vel ita : Dirige eos in semita recta, ita ut mereantur videre bona Domini in terra viventium. Vel sic : Institue eos, Domine, in ea soliditate dilectionis tuæ, ut neque mors, neque vita, neque creatura, neque tentatio aliqua possit eos separare a te, et a charitate tua. Vel ita : Da eis, Domine, ut, et te toto corde perquirant, et quæ tibi placita sunt, tota dilectione perficiant. Vel sic : Dirige eos, Domine, secundum beneplacitum voluntatis tuæ, in viam sa-

lutis æternæ. Aliter : Fac eos, Domine, dignos promissionibus vitæ quæ nunc est, et æternæ. Vel sic : Fac eos sic transire per bona temporalia, ut non amittant æterna; quod magis videtur pro his esse orandum, qui in sæculari degunt conversatione. Atque illud : Fac eos, Domine, ita misericordes, ut misericordiam consequantur. Pro iis vero qui perfectiora sectantur, ut ita fiant pauperes spiritu quatenus regnum cœlorum possideant; sic mites, ut terram viventium possidere mereantur; sic lugentes, ut consolationem mereantur æternam; sic esurientes et sitientes justitiam, ut satietatem repromissam obtineant; sic etiam mundicordes, ut Deum videre, sic pacifici, ut filii Dei esse mereantur. Sic de virtute in virtutem ambulando proficiant, ut ad videndum Deum deorum in Sion perveniant.

Quod sit orandum pro prælati ecclesiarum.

Orandum est autem pro universis Ecclesiæ rectoribus, quatenus sic agant curam suscepti regiminis, ut suam, et subditorum salutem operari mereantur. Pro quibuslibet vel in nostro proposito, vel in quolibet sancta conversatione degentibus, ut in vocatione qua vocati sunt, digne ambulare mereantur. Pro universis Ecclesiæ gradibus, ut in eis Dominus famulos suos et numero et merito augere dignetur, atque ut secundum divitias gratiæ suæ, bene in eis ambulantes ad meliora promoveat; errantes vero, ad viam veritatis reducat. Pro his vero qui in quolibet, vel spiritali, vel corporali tribulatione positi sunt; ut omnes sibi in necessitatibus suis misericordiam Domini adesse sentiant; vel ita : Ut secundum divitias gratiæ suæ Dominus universa eis adversantia propitiatus excludat, et omnia profutura concedat. Pro his qui in hæreses vel schismata lapsi sunt, ut ad viam veritatis redcantur. Pro infidelibus, ut ad sortem et societatem electorum perducantur. Sicut autem pro adipsendis beneficiis divinis oratio est fundenda, pro adeptis est gratiarum actio facienda : de qua operosius scriberem, nisi quæ supra posita sunt nimiam etiam habere prolixitatem viderentur.

Hæc autem, quæ tibi quoquo modo manu accelerante exaravi, quantum tibi profutura sint nesciens, hoc certe scio, et te certissime scire volo, me quantum Dominus dedit, desiderio tuo satisfacere curasse. Quæ si tibi utilia esse cognoscere potero, laboris mei compensationem apud Christum tuis orationibus me recepturum sperabo; qui per Apostolum suum jubet *ut per charitatem serviamus invicem (Gal. V, 23).* Fratres omnes per te nomine meo salutari desidero, non omnes simul, sed nominibus suis singulos; quorum orationibus et tuis adjuvari quantum indigeam, nec præsens satis indicare potui, nec absens intimare sufficio.

EPISTOLA III.

AD HUGONEM.

De modo orandi, ac præsertim de gratiarum actione.

Dilectissimo suo fratri Hugoni, frater deus salutem.

Scripti aliquando epistolam de modo orandi, ad fratrem Latoldum, cum hoc ille a me devotissime flagitasset: ubi cum juxta formam orandi de qua agebam, tres ad Patrem, et duas ad Filium orationes exempli gratia posuissem, quando venit epistola illa in manus tuas, instantissime postulasti, ut aliquas etiam orationes adjiceremus ad personam Spiritus sancti specialiter pertinentes. Quamvis ergo Pater, et Filius et Spiritus sanctus, sicut sunt inseparabiles, ita etiam inseparabiliter operentur, et quidquid dat Pater vel Filius, det quoque Spiritus sanctus, acquiescens tamen petitioni tuæ, præmissis orationibus subjecti duas ad Spiritum sanctum, et tertiam ad sanctam Trinitatem. Postea vero cum animadvertisses in cake epistolæ gratiarum agendarum me ita mentionem fecisse, ut si locus vel tempus permitteret, plura inde dicere possem; rursus instanter et omnino importune petisti, ut de hac re, id est, de gratiarum actione aliquid tibi operosius scriberem. Ad hoc itaque quod petis, ego quidem insufficientem me invenio, sed tuis orationibus fultus, ab illo a quo est omne datum optimum, et omnia donum perfectum, sufficientiam spero.

(*Hic totam inserit epistolam 2, ad Latoldum datam, De modo orandi; cui sequentes tres precatiunculas illigat, medio loco inter secundam orationem ad Filium, et articulum de oratione morosa.*)

Oratio ad Spiritum sanctum.

Spiritus sancte Deus, qui me mundo carnaliter natum, in sacro fonte spiritali nativitate regenerasti, da mihi plenam omnium, quæ quoquo modo postea contraxi peccatorum indulgentiam, et fac me in justificationibus tuis ita perseverantissime et intelligentia et actione proficere, ut ad sortem et societatem electorum tuorum merear in æternum veraciter pertinere. Qui cum Patre et Filio habes unam divinitatem, et ejusdem majestatis ac potestatis indivisam unitatem per omnia sæcula sæculorum.

Alia oratio ad Spiritum sanctum.

Spiritus sancte, qui es et donum Dei, et Deus; Deus apud te, donum apud nos, fac, quæso, per in habitationis tuæ gratiam, mentem hujus pauperuli servi tui, et veritatis intelligentia lucere, et charitatis igne fervere; ut ab omnibus peccatorum meorum maculis, beneficio gratiæ tuæ clementer emundatus, in corpore merear, cujus caput Christus est, et hic bene, et in æternum beate vivere; cum quo, et cum Patre est tibi gloria et honor individuus in sæcula sæculorum. Amen.

Oratio ad sanctam Trinitatem.

Sancta Trinitas unus Deus, qui omnes, quos in patria beatificas, prius via adoptionis Spiritu signatos vivificas et sanctificas, da mihi servulo tuo pignus hereditatis nostræ eundem Spiritum sanctum: ut ipso charitatem, quæ operiat multitudinem peccatorum meorum, in corde meo diffundente; et in omni intellectu, sermone, et opere bono me confirmante, mecumque in æternum manente, cum eis qui habitant in dono tua te merear laudare in sæcula sæculorum. Amen.

A Quod ergo in fine illius epistolæ dixi, hoc in hujus principiis repeto; quia videlicet sicut pro impetrandis beneficiis divinis preces fundimus, ita pro adeptis gratiarum agendarum debitores sumus. Si homo quilibet alteri homini a quo beneficia habuit, ingratus existat, quis non hoc malum judicet, et iniquum? Si ergo malum est ingratum esse homini, quanto magis Deo? Quomodo autem nisi gratias agendo, nos beneficiis ejus ingratos non esse ostendimus? Ingratos fuisse illos arguit Scriptura, de quibus dicit: *Et obliiti sunt benefactorum ejus, et mirabilem ejus quæ ostendit eis (Psal. lxxvii, 11)*. Dominus quoque in Evangelio, cum decem leprosos mundasset, et unus tantum gratias ageret, reliquos novem ingratos exstitisse conquestus est, dicens: *Nonne decem mundavi, et novem ubi sum?* (Luc. xiv, 17.)

B etc. Animadvertat igitur discretus sanctarum Scripturarum lector, sive auditor, quod quando laudare Deum, vel benedicere, vel magnificare, exaltare, vel glorificare, aut cantare ei, aut exultare, vel jubare, aut gratias agere jubemur, sive monemur, res pane eadem diversis verbis significatur. Verbi gratia: *Benedicite, gentes, Deum nostrum (Psal. lxxv, 8)*, et: *Magnificate Dominum mecum, et exaltate nomen ejus in ipsum (Psal. xxxiii, 4)*, et: *Cantate ei et psallite ei (Psal. civ, 2)*, et: *Venite exultemus Domino, jubilemus Deo salutari nostro (Psal. xciv, 1)*. Confessio quoque in Scripturis sæpe laudem significat, ut ibi: *Confitebor tibi, Domine Deus meus, in toto corde meo (Psal. lxxxv, 12)*. Nam quasi exponendo quid dixerit, subdit: *et glorificabo nomen tuum in æternum*. Et Dominus in Evangelio: *Confiteor tibi, Pater, Domine celi et terræ (Luc. x, 21)*. Non enim peccata confitebatur, qui peccata non fecit, sed Patri gratias agebat. Solent homines amicorum, vel dominorum suorum beneficia ad memoriam reducere, ut ex quantitate beneficiorum perpendant, quantum eis debeant: rependere, vel amorem, vel obsequium. Nos ergo non solum ad mentem revocare, sed studiosissime excogitare et exquirere debemus, quæ et quanta nobis beneficia, et dona divinitus collata sunt, et devotissime auctori eorum laudes debitas, et gratiarum actiones referre. Nam dona cælestia recolendo, amorem Dei in nostris cordibus excitamus. Gratias vero pro illis agendo, et ea quæ accepimus, nobis conservari, et quæ nondum accepimus nobis augeri promeremur. Unde Dominus ait in Evangelio: *Habenti dabitur, et abundabit; ei autem qui non habet, et quod videtur habere, auferetur ab eo (Luc. xix, 26)*. Ille enim dona Dei veraciter habere dicens est, qui pia gratiarum actione eis ad id ad quod data sunt, id est, ad quærendum Deum utitur, et meretur gratiam pro gratia. Qui vero ad aliud quærendum eis abutitur, utpote ingratus, is etiam quæ accepit privari meretur. Dona autem Dei quædam communiter dantur bonis et malis, quædam vero specialia sunt electorum. Nam exteriores divitiæ auri et argenti, et cæterorum, sanitas etiam corporis, et membrorum validudo; ingenium quoque et memoria, et litterarum scientia, et cætera hujus-

modi, reprobis pariter dantur et electis. Fidem vero quæ per dilectionem operatur, pietatem, charitatem, timorem sanctum et cætera verarum dona virtutum, solis electis dari manifestum est. Audiamus igitur quemdam in psalmo divina circa se beneficia cum exultatione recolentem. *Expectans, inquit, expectavi Dominum, et intendit mihi: et exaudivit preces meas, et eduxit me de lacu miseriæ, et de luto factis (Psal. xxxix, 2, 3).* Huc usque ostendit de quo profundo malorum per gratiam Dei liberatus sit. Duobus vero sequentibus versibus confirmationem, et directionem, et innovationem suam describit, dicens: *Et statuit supra petram pedes meos (ibid.), et reliqua.* Ubi etsi nihil positum sit, quod benedictionem, vel gratiarum actionem significet, pia tamen divinarum beneficiorum recordatio, pro gratiarum actione habetur. In alio quoque psalmo glorificat Deum, dicendo: *Quis Deus præter Dominum, aut quis Deus præter Deum nostrum? (Psal. xvii, 12)* et quasi quereremus, quid tibi fecit? quare eam ita magnificas et laudas? enumerat multas gratias diviniæ circa se operationes, et subdit: *Deus qui præcinxit me virtute, et posuit immaculatam viam meam (Psal. xvii, 12), et cætera usque illuc, et non sunt infirmata vestigia mea (ibid. xxxiii, 37).* Apostolus autem, *Gratias, inquit, ago ei, qui me confortavit, qui fidem me existimavit, ponens me in ministerio. Subdendo vero, qui prius fui blasphemus, et persecutor, et contumeliosus (I Tim. ii, 12, 13);* tanto majorem circa se gratiam Dei ostendit, quanto indignior erat, ubi eam accipere mereretur. Gratias quoque agit ubi dicit: *Benedictus Deus, et Pater Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum (II Cor. i, 3), etc.*

Differentia inter orantem et laudantem.

Hoc autem inter affectum orantis distat, atque laudantis, quod oratio contritionem habet, et gemitum, maxime quando peccata desentur, aut quando inter tentationes, et tribulationes divinum auxilium imploratur. Qui vero laudat, et gratias agit, gaudio et lætitia spiritali perfunditur. Unde illis, qui pro peccatis vehementer canteruntur, expedire videtur, ut post mœrorem pro peccatis habitum, se ad gratiarum actionem convertant; ut animum pro peccatis mœrentem, gratiarum actio consoletur: ne forte abundantiori tristitia absorbeat qui ejusmodi est; sicque mens pro peccatis afflicta, de perceptis beneficiis gratias referendo, ad spem veniæ recreetur. Aliis quoque a gratiarum actione incipienda videtur oratio, ut mens orantis spiritali jucunditate perfusa, et fiducia repleta, ex quadam animi pinguedine totam sequentem effundat orationem.

Semper debemus gratias agere.

Non solum autem in prosperis, sed et inter flagella debemus gratias agere Patri, qui flagellat omnem Aliam quem recipit, sicut in persona justæ scriptum est: *Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo (Psal. xxxiii, 2).* Qui enim in

A omni tempore benedicit, non solum in prosperis sed et in adversis gratias agit. Nam et mali inter prospera laudant Deum, sicut scriptum est: *Confitebitur tibi, cum benefeceris ei (Psal. xlviij, 19),* in adversis autem murmurare solent, et blasphemare.

De eodem.

Qui autem in gratiarum actione studiosus est et devotus, ante omnia debet illud omnium beneficiorum divinarum maximum atque excellentissimum recollere, et quanta potest devotione et pietate pro eo gratias agere, quo per sacrosanctum mysterium incarnationis et passionis Christi, a morte æterna redempti et ad vitam æternam sumus reparati. In Christo namque ipsa salus ad ægrotos, ipsa misericordia ad miseros, ipsa sapientia ad fatuos, ipsa vita ad mortuos, ipsa via ad errantes, ipsa veritas ad mendaces, ipse Redemptor ad captivos, ipse Deus ad homines venit. Illa majestas diviniæ sapientiæ, quæ cœterna, et consubstantialis, et coœnipotens Patri, et Spiritui sancto, portat omnia verbo virtutis suæ, et attingens a fine usque ad finem fortiter, disponit omnia suaviter, tanta miseratione tantaque abundantia pietatis suæ, nostræ miseriæ voluit subvenire, ut non solum usque ad susceptionem nostræ naturæ, sed etiam usque ad contumelias et ad mortem crucis, pro nostra redemptione et salute se inclinare dignaretur. Altissimus Patris altissimi unigenitus, sicut non habuit quo ultra se humiliando descenderet, quam ut in homine, quem sibi in unam personam univit, quasi reus, et damnatilius morte turpissima moretetur; sic nostra natura non habuit quo ultra posset sublimari, quam ut in Christo sedens ad dexteram Patris, habeat nomen quod est super omne nomen, et flectatur ei omne genu, cœlestium, terrestrium et infernorum. Spem autem nobis firmissimam dedit, nos, si ei fideliter adhæserimus, quo ipse præcessit esse secuturos. *Pater, inquit, quos dedisti mihi, volo ut ubi ego sum, et illi sint mecum, ut videant claritatem quam dedisti mihi (Joan. xvii, 24).* Quis tantam gratiam digne cogitare, quis sufficiat digne pro ea laudes et gratias referre? Sed etsi non valemus dignas laudes persolvere, non tamen debemus a gratiarum actione cessare, docet ipso ducente, illuc perveniamus, ubi hoc sine fine faciamus, sicut scriptum est: *Beati qui habitant in domo tua, Domine; in sæcula sæculorum laudabunt te (Psal. lxxxiii, 5).* Nunc enim tempus est orandi pariter, et laudandi, tunc erit tantummodo laudandi. Tunc quippe sicut miseriæ beatitudo, ita orationi succedet laudatio. Impletis namque omnibus promissionibus Dei, nihil supererit petendum, sicut ipse dicit: *In illo die me non rogabitis quidquam (Joan. xvi, 23).* Quem quanto amplius diligimus, tanto studiosius canonicis, hoc est, prophetis, et apostolicis, nec non et aliis Scripturis intendere debemus et vigilantissime auscultare, quid de illo nobis insinuent, vel quid ipse nobis in eis loquatur. Quis audiens illum dicentem per prophetam: *De manu*

mortis liberabo eos, de morte redimam eos: ero mors tua, o mors, morsus tuus ero inferne (Osee. xiii, 14), non erumpit in hanc vocem jucunditatis et laudis, ut dicat: Gratias, Domine, tantæ pietati, quam nostræ redemptioni impendere dignatus es: et precor ut ejus eum redemptionis, et salutis æternæ quæ est in te, nos facias in æternum veraciter esse participes? Quis audiens Apostolum dicentem: *Fidelis sermo, quia Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere* (1 Tim. I, 15); non effundat laudem pariter et precem, et dicat: Tibi, Domine, laus, tibi gratiarum actio, qui tanta miseratione vitam peccatorum; non mortem inquiris. Placeat tibi, Domine, ut jus liberare nos a peccatis, et salute æterna salvos nos facere digneris. Audientes ergo eloquia, quibus beneficia ejus vel referuntur, vel promittuntur, debemus (sicut Apostolus docet) *abundare in illo in gratiarum actione* (Colos. II, 7). Sed animus amantis et desiderantis, præmissa gratiarum actione, debet etiam preces subdere, ut promissionibus ejus dignus efficiatur. Qui enim audiendo eloquia divina, ad orandum, vel laudandum, vel amandum Deum inflammatur, veraciter potest dicere quod in Cantico canticorum scriptum est: *Anima mea liquefacta est* (Cant. v, 6), id est, in lacrymas amoris resoluta est. Scio ego prudentem quemdam, et religiosum virum dixisse: Spiritum Christi non habet, qui audiendo verba Christi, non ardet. Sed qui hoc dixit, videtur mihi hoc quod in se sentiebat, æstimasse de cæteris, quod proprium est hominum maxime plurimorum. Ego vero sciens multos etiam bonos et justos nullam habere vel raram gratiam lacrymarum, ad tantum consolationem dico. Quidam enim diligunt Christum ardenti charitatis affectu: quidam non sentiunt quidem magnum affectum dilectionis ejus, sed ostendunt eam in operis effectu. De his ipse dicit: *Qui habet mandata mea, et servat ea, hic est qui diligit me* (Joan. xiv, 21). Et iterum: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit* (ibid., 23); unde Gregorius: « Probatio dilectionis, exhibitio est operis. » In persona quoque illorum, qui Christum ardenti affectu diligunt, dictum est: *Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum* (Psal. xli, 8), etc. Denique dico, quia tanto quisque melior est, et sanctior, quanto ad amandum, et quærendum Deum devotior est atque ferventior. Nam sicut orationes aliquando Patri, aliquando offerimus Spiritui sancto, sed frequentiori usu offeruntur Patri, per Filium, in Spiritu sancto, ita et de gratiarum actione faciendum est, dicente Apostolo: *Gratias agentes Deo Patri, per ipsum* (Col. III, 17), id est, per Christum. Quantum vero potui experiri utrumque negotium, orandi scilicet et gratias agendi, melius agit quisque suis, id est, de intimo corde prolatis, quam aliorum verbis. Nam neque in oratione, neque in gratiarum actione quæritur verborum ornatus, sed mentis affectus. Cui autem sua verba non suppetunt, psalmis, et aliis quibus potest modis oret, et gratias agat. Feci siquidem quod potui, sicut petisti. Violentus es. Uti-

nam hac violentia regnum colorum diripere mereris! Fructum autem laboris mei a Domino tuis orationibus exspectabo.

EPISTOLA IV.

AD BERARDUM.

De custodia cordis.

Dilectissimo fratri BERARDO, frater JOANNES salutem.

Petitionis tuæ votum, et promissionis tuæ debitum præsentî schedula persolvo. Nam cum tibi et fratribus qui tecum ad nos venerant, de custodia cordis exhortationem fecissem; et quomodo anima vel caro obtemperare debeat rationi, ostendissem, obnixè rogasti ut ea quæ verbis expresseram, scripto tibi dirigeremus. Animadvertite igitur duo esse, ex quibus homo constat, scilicet animam et corpus. Sed rursus anima, non quidem dividitur, sed in duo distinguitur, id est in animam et spiritum. Est autem quædam vis animæ inferior, quæ vivificat et vegetat corpus, et carnis sensibus favens per carnales delicias immoderate defluere gestit: quæ in Scripturis anima nuncupatur, eo quod animet, id est, vivificat corpus. Quibusdam autem placuit, ut eam, sensualitatem appellarent. Et secundum hanc non distamus a pecoribus, quia et pecora animam habent, quæ movet et vivificat corpus, et appetit conducibilia, et noxia fugit. Est autem quædam vis ipsius animæ superior, quæ spiritus vel ratio dicitur, per quam distamus a pecoribus: secundum quam scilicet ad imaginem Dei facti sumus, quia per hanc inter bonum et malum, et inter Creatorem creaturamque discernimus. Hæc tria, scilicet spiritum qui intelligit, animam quæ vivificat, corpus quod vivificatur, ita uno loco distinguit Apostolus, dicens: *Integer spiritus vester, et anima, et corpus sine querela, in adventu Domini nostri Jesu Christi servetur* (1 Thess. v, 23). Principale itaque nostrum, spiritus est, qui et mens, et ratio, et animus dicitur: nec est aliquid ab ipsa anima diversum, sed quiddam ipsius animæ quod debet præsidere. Inferius autem nostrum est, ipsa vita corporis, id est anima, quæ etiam quia carnalia appetit, caro nominatur. Unde Apostolus: *Mente servio legi Dei, carne autem, legi peccati* (Rom. vi, 25). Et iterum: *Caro concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem* (Gal. v, 17). Caro vero nihil sine anima concupiscit. Ultimum vero nostrum est corpus, quod est etiam visibile. Sæpe vero ita loquuntur Scripturæ, ut hac distinctione non observata, et solo nomine animæ, et solo nomine spiritus, utrumque simul significetur. Dominus enim dicendo in Evangelio: *Animam meam pono pro omnibus* (Joan. x, 15), uno nomine animæ, illud totum quod est anima et spiritus designavit. Dicendo quoque: *In manus tuas commendo spiritum meum* (Luc. xxiii, 46), non spiritum ab anima distinguere voluit, sed uno spiritus nomine utrumque expressit. Igitur quando vivit homo secundum corpus, carnalis vel animalis vocatur. Carnalis, quia carnalia sectatur; animalis vero, quia fertur dissoluta licentiâ animæ suæ, quam non

regit spiritus, quia nec ipse subdit se regendum Deo. Hæc est vita hominis inordinata, et perditioni obnoxia. Qui autem spiritu animam regit, et per animam corpus quoque coerctet intra metas naturalis ordinis (quod non potest facere, nisi Deum habeat et ipse rectorem) vocatur spiritalis. Hæc est itaque vita ordinata, ut spiritus hominis seipsum Deo subjiciat, id est, paratum se ad Dei voluntatem faciendam exhibeat, et tunc munere divino habebit et ipse carnem, animamque subjectam, id est, rationi obtemperantem. Primus siquidem homo quandiu præceptum obedientiæ in paradiso servavit, spiritalis fuit. Postquam vero peccavit, dimissus de paradiso, in eo remansit ut esset animalis. Et ideo hominem animalem prius agimus omnes, qui de illo per peccatum nascimur, donec per gratiam Dei spiritalis efficiamur. Unde Apostolus : *Non prius quod spiritalis est, sed quod animale; deinde quod spiritale* (I Cor. xv, 46). Etiam nunc in unoquoque homine nihil aliud agitur cum ad peccatum dilabatur, quam tunc actum est in paradiso in illis tribus, scilicet, serpente, muliere, et viro. Nam primo fit a serpente suggestio, sive per cogitationem, sive per sensus corporis, vel videndo, vel tangendo, vel audiendo, vel gustando, vel olfaciendo. Quæ suggestio cum facta fuerit, si concupiscentia non moveatur ad peccandum, excluditur serpentis astutia. Si autem mota fuerit, quasi jam mulieri persuasum erit. Sed aliquando ratio etiam commotam cupiditatem viriliter refrenat atque compescit. Quod cum fit, non labitur homo in peccatum, sed cum aliqua luctatione coronatur. Si autem ratio consentiat, et quod libido commoverit, faciendum esse decernat; ab omni beata vita tanquam de paradiso expellitur homo. Jam enim peccatum imputatur, etiamsi non subsequatur factum, quoniam rea tenetur in sensu conscientia. His ergo tribus modis perpetratur peccatum : suggestionem, quæ fit per diabolum; concupiscentiam sive delectationem, quæ fit per carnem, et animam, et consensum, qui fit per spiritum. Scit namque perversitatis ille persuasor, rationem ad peccati consensum deduci non posse, nisi prius delectatio, sive concupiscentia mota fuerit in ea parte animæ, quæ debet obtemperare rationi, tanquam viro regenti. Et ideo miris modis non cessat suggerere per cogitationem quidquid potest, et (nisi repulsus fuerit) post suggestionem carnis, concupiscentiam inflammare, ut postmodum captivum animum ad peccati consensum pertrahere valeat. Novit autem ille cui inspiret tumorem superbiæ, cui suggerat appetitum inanis gloriæ, cui virus propinet invidiæ, quem ad libidinem inflammet, quem ad iracundiam irritet, quem aliorum atque aliorum vitiorum peste contamineat : prout deprehendere potest diversorum affectiones, variorum vitiorum fomitem recipere. Ipse itaque (sicut de eo scriptum est) *calcaneo*, id est, lapsui nostro *insidiatur* (Gen. iii, 15). Nos autem debemus caput ejus, id est, initium pravæ suggestionis conterere, exercitum semper tenentes gladium spiritus, et aliam de

A qua nos Apostolus instruit armaturam (*Ephes. vi*) Dicit enim Scriptura : *Omni custodia serva cor tuum, quoniam ex ipso vita procedit* (Prov. iv, 23). Cor autem nullo alio modo melius custoditur, quam ut semper sanctis cogitationibus (quantum per gratiam Dei fieri potest) occupatum teneatur, sicut legitur : *Cogitatio sancta servabit te* (Prov. ii, 11). Quod si studiosissime facimus, nunc per lectionem, nunc per orationem, aliquando per psalmodiam, quandoque per sanctam meditationem : impossibile tamen est ut pravis omnino cogitationibus careamus. Sed nullum est periculum, nullum est omnino peccatum, si eas improbe irruentes instantissime abigat spiritus, sive ratio vigilantissime semper excubias agens, et contra illecebrosos ac noxios cogitatus nostros, orationis clypeum, et sanctarum cogitationum munita opponens. Si vero ratio dormitat, et passim quaslibet immundas et noxias cogitationes, non solum ingredi, sed etiam moram in animo facere permittit, increpat nos per prophetam sermo divinus, dicens : *Usquequo morabuntur in te cogitationes noxiæ?* (*Jerem. iv, 14.*) Si autem post pravam suggestionem, per nimiam negligentiam, etiam concupiscentia mota fuerit : tunc saltem debet animus evigilare ; et exstinguens ignem excitatum, hostes jam intra januam admissos, fortiter resistendo excludere, ne et ipse (quod absit) peccato consentiens perimatur. Hæc tibi breviter scripsi, petitioni tuæ (sicut potui) satisfacere curans : quæ si tibi grata esse didicero, mercedem tuis orationibus compensabo.

EPISTOLA V.

AD BERNARDUM NEPOTEM SUUM, QUI DE CARTHUSIENSI AD ALIUM ORDINEM TRANSIRE COGITABAT.

De constantia in proposito.

Frater JOANNES, domus Portarum qualiscunque monachus, BERNARDO dilectissimo secundum spiritum filio, et secundum carnem nepoti, debitam in divino famulatu perseverantiam et profectum.

Audivi quod a proposito ad quod te, Christi gratia vocaverat, vis recedere, et ad alium ordinem migrare. Hæc persuasio non est ex eo qui te vocavit, sed serpens, qui seduxit Evam astutia sua, te quoque vult seducere, et ab angusta via, quæ ducit ad vitam, per quam cœperas ambulare, te cupit ad latam et spatiosam viam, quæ ducit ad perditionem, reducere. Audi ergo potius Christum dicentem : *Contendite intrare per angustam portam, quia multi (dico vobis) querent intrare, et non poterunt* (*Luc. xiii, 34*). Non ait tantummodo, *intrate*, sed *contendite intrare*, quia profecto magna contentione et pugna, magno conamine et conflictu opus est, contra infirmitatem et mentis et corporis, contra innumerabiles quæ occurrunt infirmitates, et difficultates, et impedimenta, contra jacula linguarum et contumelias, et detractiones obloquentium ; contra carnales et terrenas cupiditates, contra innumeras tentationes et dolos, atque insidias invisibilis inimici. Sicut enim ait quidam. Novit exsul cœli, quid agatur in cœlo ; et invidens nobis beatitudinem quam

pse perdidit, non cessat (tentamentorum innumeris modis) per se, et per satellites suos elaborare, ut sicut parentes nostros de paradiso seducendo eiecit, ita aliquos bene viventium illaqueando, de paradiso illo excludat: de quo dicit Christus in Canticis: *Hortus conclusus, soror mea sponsa, hortus conclusus.* Paradisus namque hortus interpretatur. Hortus ergo Christi, est sancta electorum in presenti Ecclesia conversatio. Conclusus, id est, protectione divina munitus. In hoc horto germinant lilia castitatis, hyssopus humilitatis, rosæ patientiæ, abietes contemplationis: fragrat etiam myrrha abstinentiæ vel sobrietatis, et thus orationis, cæteraque virtutum ornamenta, quæ diversis aromatum, vel aromaticarum arborum sive herbarum vocabulis in Scripturis significantur. In hoc horto servi Dei, quanto magis proficere merentur, tanto suavius et efficacius carpunt illos fructus Spiritus, quos enumerat Apostolus, dicens: *Fructus autem Spiritus est, charitas, gaudium, pax, patientia (Gal. v, 22), etc.* Horum fructuum adeo amant dulcedinem, ut etiamsi nulla sequeretur futuræ vitæ beatitudo, magnam, imo multiplici fenore abundantem, se jam accepisse a Deo recompensationem faterentur, pro divitiis, et voluptatibus, et mundi gaudiis, quibus abrenuntiauerunt. Nam profecto magna portio, et quædam imitatio futuræ beatitudinis est, nulla superbia inflari, nulla invidia morderi, liberum esse a servitute peccati; nulla ambitione, nulla avaritia, nullis aliis cupiditatibus raptari; prosperis non extolli; nullis adversitatibus frangi, nulli nocere, omnibus velle prodesse; cadenti vel quamlibet injuriam inferenti, non solum læsionem vel injuriam non referre, sed insuper bonum pro malo reddere; omnibus affectum charitatis impendere, Scripturarum sanctarum epulis pasci, Spiritus sancti consolationibus perfrui; exitum de hac vita non solum non timere, sed etiam ex testimonio bonæ conscientiæ, cum desiderio expectare. Hæc et alia hujusmodi ideo appellat Apostolus fructus Spiritus, quia nemo nisi per gratiam Spiritus sancti talis esse potest. Quem quanto abundantius quisque recipit, tanto facilius et efficacius hæc et alia quæ Scripturæ sanctæ docent, implere meretur. Diabolus ergo duobus præcipue tentamentorum modis insurgit adversus eos, quos de paradiso præsentis Ecclesiæ ejicere, hoc est, de sancta conversatione, ad vitam reprobam trahere conatur. Nam, sicut dicit beatus Augustinus, aut terret ut frangat, aut blanditur ut decipiat. Terret scilicet per adversa, suadens intolerabilia, et importabilia esse ea, quæ molesta, dura et laboriosa occurrunt; ut desperatione fracti et dissoluti, a proposito sancto resiliant. Blanditur vero per prospera; ad carnales voluptates, et ea quæ in mundo appetibilia videntur, invitando. Tu ergo animadvertite quæ circa te sunt, et cave ne a serpente seducaris. Pater namque qui quos diligit, corripit, et flagellat omnem filium quem recipit, te per corporalem quam sustines molestiam, cœpit flagellare. Si ergo durum tibi videtur, quod flagellat; incomparabiliter amplius

A tibi dulce esse debet, quia recipit: et gratiam agere debes, si tanquam filius mereris flagellari. Si hoc feceris, hæc duo operatur tibi flagellum Patris; quia scilicet et præterita peccata purgantur, et futura caventur. Præterita purgantur, quia hand dubium quin Deus, sicut scriptum est: *Remittet in tempore tribulationis peccata (Eccl. ii, 13).* Futura caventur, quia item scriptum est: *Priusquam humiliarer (id est priusquam per flagellum affligerer), ego deliqui (Psal. cxviii, 67).* Nam et in hoc loco, et ubi dictum est: *Humiliatus sum usquequaque (ibid. 107);* hoc est valde, et: *Vide humilitatem meam, et eripe me (ibid., 153);* et: *Vide humilitatem meam et laborem meum, et dimitte universa delicta mea (Psal. xxiv, 18),* et in plerisque aliis locis, humilitas non est nomen virtutis, sed afflictionis. Justus ergo, in persona cujus totus ille psalmus scriptus est, dicendo: *Priusquam humiliarer, ego deliqui;* significavit quod propterea flagellatus est, ut peccaret. Flagellatus vero desiit peccare; ut dicitur: *Propterea eloquium tuum custodivi.* Audi ergo, non serpente, sed Apostolum dicentem: *In disciplina perseverate;* id est, in flagello perseverantiam nolite perdere. Et adiecit: *Tanquam filius vobis offert se Deus (Hebr. xii, 7).* Si autem, inquit extra disciplinam eritis (id est si flagellari requiritis), ergo adulteri et non filii eritis (ibid., 8). Quod si serpenti, concervatione tentationum tibi desperationem facere conanti credere malueris, eris cibus illius, sicut scriptum est: *Serpenti pulvis panis ejus (Isai. lxxv, 25).* Pulvis enim sunt, id est, pulveri comparati illi, de quibus dictum est: *Non sic impii non sic; sed tanquam pulvis quem projicit ventus a facie terræ (Psal. i, 4).* Ventus, id est, tentatio; a facie terræ, hoc est, a stabilitate Ecclesiæ; pulvis, id est impii, qui tentationibus non resistunt, sicut pulvis vento resistere non valet. Si serpenti credideris, inter inimicos Dei reputaberis, de quibus dictum est: *Inimici Domini mortui sunt ei, et erit tempus eorum in secula (Psal. lxxx, 16).* Si enim quod in die professionis tui spondisti, irritum feceris, voti atque mendacii coram Deo et hominibus reuseris. Non solum autem tibi nocebis, sed etiam multis efflicieris petra scandali, et multo pluribus nocebis scandalo, quam potuisti prodesse exemplo. Igitur non tantum de tua apostasia, sed de illorum pernicio judicaberis. Dicit enim Dominus: *Væ homini per quem scandalum venit (Matth. xvii, 7).* Job scatus vermibus et percussus vulcore pessimo a planta pedis usque ad verticem, dicebat: *Justificationem meam quam cepi tenere non dixeram (Job. xvii, 6).* Uxore quoque illius suggerente blasphemiam: *Si bona, inquit, suscepimus de manu Domini, melius quare non suscipiamus? (Job. ii, 10.)* Dicit enim Apostolus: *In fame et siti, in jejuniis multis, in frigore et nuditate, in carceribus et plagis, et mortibus frequenter (I Cor. xi, 27).* In periculis, et tribulationibus, et persecutionibus innumeris Christo serviens non deficiebat, sed dicebat: *Gloriamur in tribulationibus, scientes quod tribulatio patientiam*

operatur, et patientia probationem, probatio vero A
spem (Rom. v, 3, 4), etc. Et alibi: Placeo, inquit, mihi in infirmitatibus, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo (II Cor. xii, 10). Et quare in his omnibus non deficeret, reddit causam alibi, dicens: Omnia possum in eo qui me confortat (Phil. iv, 13). Nec solum eum confortabat, sed et, consolatur nos, inquit, in nostra omnimoda tribulatione (II Cor. i, 4). Tu vero corporali, quamvis tolerabili molesti correptus, animo defecisti: quia spem et fiduciam quam debes habere in Deo de omnibus quæ circa te sunt, vel futura sunt, perdidisti, dissolutus es, et cœpit minui corporis et animi tui fortitudo, sicut dicit sacra Scriptura: Si desperaveris lassus in die angustiarum, minuetur tua fortitudo (Prov. xxiv, 10). Nam si non desperasses, veraciter diceres: In Domino sperans non infirmabor (Psal. xxv, 1). Igitur respisce, et time quod scriptum est: Væ dissolutis corde, qui non credunt Deo; ideo non protegentur ab ipso (Ecclesi. ii, 15); et illud: Væ his qui perdidit sustinentiam (ibid. 16). Respisce, inquam, et super hoc, quia suggestionibus inimici assensum præbuit, poenitentiam agere, et crede Christodocenti: Omnia possibilis sunt credenti (Marc. vii, 23), et quicquid orantes petitis, credite quia accipietis, et fiet vobis (Marc. xi, 24). Pete igitur ab eodem necum instanter et devòte, ut det tibi in suo famulatu perseverantiam, et semper ad meliora profectum: et in corporali ægitudine ita faciat tecum (secundum sære gratiæ clementissimam dispositionem) sicut C ipse novit tibi expedire, et salutare esse. Et hæc orando, crede quia vel sanabit, vel sublevarit, vel citata morte finiet eam. Nam fortasse hoc novit Satanas, te scilicet citius moriturum: ideo ita importunus est, ut tibi perseverantiæ bonum tollat. Novimus enim de domo in qua es, et de Carthusiensi, et de nostra, et de aliis hujus propositi particulares exisse, quorum nonnulli post paucos dies, aliqui vero post paucos menses obierunt. Audi igitur Scripturam dicentem: Crede Deo, et recuperabit te (Ecclesi. ii, 6). Et iterum: Bonus Dominus, et confortans in die tribulationis, et sciens sperantes in se (Nahum. i, 7). Et illud: Spera in eo, et ipse faciet (Psal. xxxvi, 5). Non dixit quid faciet: sed hoc ideo, ut intelligeremus eum omnia D facturum, quæ sperantibus in se necessaria et salu-

aria erunt. Hæc ergo et similia meditando, confortare in Domino, et viriliter age. Si non potes jejuna quantum alii, jejuna quantum potes, certissime sciens, quia non potest in aliqua virtute esse perfectus, cui gulæ vitium dominatur. Nam ut consueta jejunia omnino dimittas, crede mihi, non expedit adolescentiæ tuæ. Noli ergo temporalem et momentaneam corporis sanitatem præponere saluti æternæ animæ. Nam Apostolus dicit: Qui Christi sunt, carnem suam crucifigunt cum vitio et concupiscentia (Gal. v, 24). Et Dominus: Qui non accepit crucem suam et sequitur me, non est meus discipulus (Matth. x, 38; Luc. xiv, 27). De sananda ergo vel leviganda corporis ægitudine, et de jejuniis, et de omnibus omnino quæ ad justificationes Domini pertinent, spera in eo et ipse faciet (Psal. xxxvi, 5). Ipse enim, sicut legitur in Isaia, dat lassos virtutem, et his qui non sunt, fortitudinem et robur multiplicat (Isa. xl, 29). Audi igitur quid dicat Scriptura: Qui mollis est et dissolutus in opere suo, frater est sua opera dissipantis (Prov. xviii, 9). Noli esse inutilis et remissus in tuis operibus, sed spiritualia, quanto studiosius et devotius poteris, corporalia vero suo tempore impigre et quanto utilius et melius valebis, invocato semper auxilio divino proseguere. Hæc meditare: in his esto, ne forte (quod absit) si immundus spiritus vacantem te invenerit, assumptis altissimis, nequioribus revertatur in domum unde exierat, et fiant novissima tua deteriora prioribus. Instantissime autem et devotissime pete a Domino, ut in charitate radicari et fundari merearis. Quod cum obtinueris, tunc (sicut scriptum est) curre et non laborabis, ambulabis et non deficies (Iva. xl, 51). Si credis videre bona Domini in terra viventium, fac quod sequitur: Expecta Dominum, viriliter age (Psal. xxvi, 14), etc. Si sic egeris, mox Spiritu principali confirmatus, Deo gratias agendo exultabis, et inimicis tuis insultabis, dicens: Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt et ceciderunt (ibid. 1). Et iterum: Confusi sunt, quia speravi (Job. vi, 20). Deo autem gratias agendo dices: Benedicite, gentes, Deum nostrum (Psal. lxxv, 8), etc. Usque et non dedit in commotionem pedem meum (ibid. 9). Adde et reliqua quæ sequuntur, usque illuc: Reddam tibi vota mea quæ distinxerunt labia mea (ibid. 14). Vale, ora pro me. Saluta mihi domum priorum, et alios nominibus suis.